

Dashboard Arbeidsreserve

Methodologie op basis van administratieve gegevens

Bart Scholiers

Sarah Vansteenkiste

1 Arbeidsreserve op basis van administratieve gegevens

1.1 Inleiding

In dit dashboard presenteren we cijfers over de arbeidsreserve op basis van administratieve gegevens. Om de arbeidsreserve in kaart te brengen wordt er traditioneel naar de werklozen gekeken. De werklozen vormen echter slechts een deel van het arbeidspotentieel binnen de Vlaamse bevolking. We wijzen er als Steunpunt Werk al langer op dat er ook binnen de werkende en de niet-beroepsactieve bevolking arbeidspotentieel verscholen zit (Vansteenkiste & Sourbron, 2020; Vansteenkiste et al., 2019). Via een raming van de arbeidsreserve op basis van administratieve data willen we meer inzicht verwerven in het arbeidspotentieel bij groepen die vandaag nog vaak buiten het blikveld van de arbeidsvraag vallen. We geven een overzicht van de omvang van deze groepen en maken een inschatting van hun arbeidspotentieel. Deze analyse bevat twee delen: in een eerste deel maken we een jaarlijkse foto van de situatie van deze groepen, in het tweede luik brengen we de arbeidsmarktmobiliteit in kaart van de verschillende groepen door één jaar vooruit te kijken.

1.2 Arbeidsreserve in beeld via administratieve data

Om de arbeidsreserve in kaart te brengen, maken we hier gebruik van de administratieve data in het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming, bewaard bij de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid. Het Datawarehouse beoogt de koppeling van sociaaleconomische gegevens, welke afkomstig zijn van de federale instellingen van de sociale zekerheid en van gewestelijke instellingen. De meerwaarde van het gebruik van deze administratieve bronnen, ten opzichte van de survey-data van de Enquête naar de Arbeidskrachten (zie Sourbron, M., & Vansteenkiste, S. (2022)), ligt onder meer in de mogelijkheid om de arbeidsreserve volgens specifieke uitkeringsstelsels in kaart te brengen. Voorbeelden hiervan zijn: personen in een ziekte-stelsel die al dan niet nog aan het werk zijn, ontvangers van een leefloon of andere OCMW-steun, enzoverder. Ook kunnen we de groepen van de arbeidsreserve via administratieve data gedetailleerder indelen naar kenmerken zoals geslacht, regio van het geboorteland, type van ziekte, inschrijving bij openbare arbeidsbemiddelingsdiensten, en andere.

1.3 Waar vinden we nog arbeidskrachten?

Op basis van de data aanwezig in het Datawarehouse AM &SB kunnen we de bevolking op arbeidsleeftijd (20-64 jaar) indelen volgens vier globale arbeidsmarktposities: werkend, werkloos, niet-beroepsactief en andere. In het jaarlijks overzicht dat we geven van de arbeidsreserve bouwen we verder op deze indeling en voegen we er onze eigen accenten aan toe. We bespreken in deze sectie de indeling volgens deze vier arbeidsmarktposities en de subgroepen die we in elk van hen onderscheiden. Hierbij geven we ook steeds in algemene zin aan welke administratieve databronnen ten grondslag liggen aan de afbakening van deze groepen.

1.3.1 Werkenden

De groep werkenden omvat loontrekkenden, zelfstandigen, uitgaande grensarbeiders en inkomende gedetacheerden. De populatie loontrekkenden en zelfstandigen wordt bepaald op basis van de gegevens van de RSZ (Rijksdienst voor Sociale Zekerheid) en het RSVZ (Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen). De uitgaande grensarbeiders zijn gekend via de data van het NIC (Nationaal Intermutualistisch College). Gedetacheerden die vanuit het buitenland in België komen

werken, brengen we in kaart via de Limosa-data van de RSZ. Een belangrijke groep werkenden die hier ontbreekt is het personeel bij de Europese en internationale instellingen dat is vrijgesteld van RSZ-bijdrage. Het ontbreken van deze laatste groep heeft vooral een weerslag op de populatie werkenden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (zie ook Struyven, L., et al. (2018)).

De globale groep werkenden delen we verder op in vier subgroepen: werkend in combinatie met arbeidsongeschiktheid of handicap, (tijdelijke) vermindering van de tewerkstelling, werkend en pensioen en regulier werkenden. Deze indeling vertrekt vanuit een eigen denkoefening waarbij we dubbeltellingen uitzuiveren. We passen in deze oefening doordachte voorrangregels toe in geval een persoon in meerdere subgroepen van een welbepaalde arbeidsmarktpositie zou voorkomen.

- *Werkend en arbeidsongeschikt of handicap*: dit zijn werkenden die een uitkering ontvangen wegens arbeidsongeschiktheid of een handicap. Omwille van hun arbeidsongeschiktheid of handicap kunnen zij voltijds of deeltijds afwezig zijn van het werk. We onderscheiden werkenden in ziekte minder dan 1 jaar ('primaire arbeidsongeschiktheid'), werkenden in ziekte meer dan 1 jaar ('invaliditeit'), werkend met een tegemoetkoming wegens handicap, werkend en arbeidsongeval en werkend en beroepsziekte.
- *(Tijdelijke) vermindering tewerkstelling*: het betreft werkenden die hun arbeid (tijdelijk) verminderen via loopbaanonderbreking/tijdskrediet (voltijds of deeltijds), moederschaps-, geboorte- of adoptieverlof en het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoelage of de terbeschikkingstelling voorafgaand aan het pensioen (deze twee laatste bundelen we hierbij in een groep 'overige').
- *Werkend en pensioen*: dit betreft werkenden die ook een pensioenuitkering ontvangen.
- *Regulier werkend*: alle werkenden die niet behoren tot een van de drie bovenstaande groepen werkenden.

1.3.2 Werklozen

De groep werklozen in onze indeling bevat de *uitkeringsgerechtigde werklozen (exclusief SWT)* en de *werklozen met bedrijfstoelage (SWT)*. De uitkeringsgerechtigde werklozen (exclusief SWT) bevatten werklozen met een uitkering na een voltijdse tewerkstelling, na een vrijwillig deeltijdse job of na studies (met inschakelingsuitkering of beschermingsuitkering). De groep van werklozen wordt bepaald aan de hand van de gegevens afkomstig van de RVA (Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening). Enkel personen die nog niet voorkomen bij de werkenden komen in deze categorie terecht.

1.3.3 Niet-beroepsactieven

De groep van niet-beroepsactieven omvat personen in uiteenlopende statuten, geregistreerd bij verschillende instellingen van de sociale zekerheid. Het gaat over ziekte minder dan 1 jaar (NIC), ziekte meer dan 1 jaar (RIZIV), beroepsziekte of arbeidsongeval (Fedris), tegemoetkoming wegens handicap (FOD Sociale Zekerheid), leefloon of andere OCMW-steun (POD Maatschappelijke Integratie), vrijgestelde werklozen (RVA), rechtgevend kinderen voor kinderbijslag (Famifed), pensioen (Federale Pensioendienst) en terbeschikkingstelling voorafgaand aan het pensioen (RSZ). Enkel personen die nog niet voorkomen bij de werkenden of werklozen komen in deze categorie terecht.

We delen de niet-beroepsactieven op in de onderstaande subgroepen.

- *Arbeitsongeschiktheid of handicap*: het betreft niet-beroepsactieven die een uitkering of tegemoetkoming ontvangen wegens arbeidsongeschiktheid of een handicap. We onderscheiden niet-beroepsactieven in ziekte minder dan 1 jaar ('primaire arbeidsongeschiktheid'), niet-beroepsactieven in ziekte meer dan 1 jaar ('invaliditeit'), niet-beroepsactieven met een

tegemoetkoming wegens handicap en de niet-beroepsactieven die een uitkering ontvangen wegens beroepsziekte of een arbeidsongeval (gebundeld in een groep 'overige').

- *Leefloon en andere OCMW-steun*: niet-beroepsactieven die een leefloon of een andere vorm van OCMW-steun ontvangen.
- *Vrijgesteld van inschrijving als werkzoekende*: werklozen die vrijgesteld zijn van inschrijving als werkzoekende. Mogelijke redenen hiervoor zijn, bijvoorbeeld, de opname van mantelzorg of vrijstelling op basis van leeftijd en/of beroepsverleden.
- *Rechtgevende kinderen voor kinderbijslag*: personen die het recht openen voor kinderbijslag. Het betreft voornamelijk de schoolgaande jeugd.
- *Pensioen*: personen die een pensioenuitkering ontvangen of in terbeschikkingstelling voorafgaand aan het pensioen zijn.

1.3.4 Andere

Alle personen die niet voorkomen in de vernoemde databronnen met werkenden, werklozen en niet-beroepsactieven of die niet voldoen aan de voorwaarden om bij één van deze drie groepen gerekend te worden, vallen onder de groep 'andere'. Dit is een diverse groep met onder meer huismoeders- en vaders, werkenden bij de Europese en internationale instellingen, zeelieden van de Belgische koopvaardij, personen die louter leven van rente-inkomsten en personen die niet-aangegeven arbeid verrichten en ook geen uitkering ontvangen.

2 De arbeidsmarkttransities van de arbeidsreserve

2.1 Inleiding

De arbeidsmarkt is geen statisch gegeven maar wordt gekenmerkt door voortdurende dynamiek. Een essentieel onderdeel van deze bewegingen zijn de verschuivingen tussen de verschillende arbeidsmarktposities: werkend, werkloos, niet-beroepsactief en andere. Eén van de centrale doelstellingen van de Vlaamse Regering is om minstens 80% van de Vlaamse bevolking op arbeidsleeftijd (20 tot 64 jaar) aan het werk te krijgen tegen 2030. In 2023 was de werkloosheidsgraad in Vlaanderen met 3% historisch laag. De gekende vijvers zijn zo goed als leeggevestigd. Willen we de werkzaamheidsdoelstelling van 80% behalen, komt het erop aan om de bestaande arbeidsreserve aan te spreken, zodat voldoende mensen vanuit een werkloze of niet-beroepsactieve positie kunnen instromen in werk en de uitstroom uit werk zoveel mogelijk beperkt blijft. In ons dashboard geven we deze arbeidsmarkttransities weer.

2.2 Hoofdstromen en NBA in de kijker

In ons dashboard worden de arbeidsmarkttransities op twee manieren weergegeven. Enerzijds tonen we onder 'hoofdstromen' de transities voor de vier globale arbeidsmarktposities volgens onze indeling werkend, werkloos, niet-beroepsactief en andere (zie sectie 1.3). We geven het percentage werkenden, werklozen, niet-beroepsactieven en andere weer die een jaar later werkend, werkloos, niet-beroepsactief zijn of in de groep andere zitten, dit tot op provinciaal niveau.

Anderzijds belichten we de arbeidsmarkttransities van bepaalde subgroepen bij de niet-beroepsactieven en bij de werkenden en van de groep andere in haar geheel. We brengen de arbeidsmarkttransities in kaart voor volgende groepen:

- Werkend en in ziekte, minder dan 1 jaar
- Werkend en in ziekte, meer dan 1 jaar

- Werkend en arbeidsongeschikt of handicap (d.i. de som van de groepen werkend en in ziekte minder dan 1 jaar, werkend en in ziekte meer dan 1 jaar, werkend met een tegemoetkoming wegens handicap, werkend en arbeidsongeval en werkend en beroepsziekte)
- Niet-beroepsactief in ziekte, minder dan 1 jaar
- Niet-beroepsactief in ziekte, meer dan 1 jaar
- Niet-beroepsactief tegemoetkoming aan personen met handicap
- Niet-beroepsactief arbeidsongeschikt of handicap (d.i. de som van de groepen niet-beroepsactief in ziekte minder dan 1 jaar, niet-beroepsactief in ziekte meer dan 1 jaar, niet-beroepsactief met een tegemoetkoming wegens handicap en de niet-beroepsactieven die een uitkering ontvangen wegens beroepsziekte of een arbeidsongeval)
- Niet-beroepsactief leefloon en andere OCMW-steun
- Andere

De indeling van de arbeidsmarktpositie in het eindpunt van deze arbeidsmarkttransities (1 jaar later) bouwt verder op de indeling van de bevolking op arbeidsleeftijd uit sectie 1.3. Om deze transities overzichtelijk te houden, bundelen we enkele groepen samen in het eindpunt van de transitie. Een overzicht van de verschillende groepen die we onderscheiden in het eindpunt van een transitie, staat in de linkerkolom van de onderstaande tabel (Tabel 1). Voor de groepen die hierbij een bundeling zijn van enkele onderliggende subgroepen, zijn de onderliggende groepen opgesomd in de rechterkolom. Dit is van toepassing voor de groepen 'Werkend overige', 'Werklozen' en 'Niet-beroepsactief overige'. Voor de transities van de 55-plussers maken we één uitzondering: hierbij vormt de groep niet-beroepsactief pensioentrekkend (zie niet-beroepsactief overige in de tabel) wel een aparte groep in het eindpunt.

Tabel 1. Indeling eindpunt arbeidsmarkttransities arbeidsreserve

Indeling arbeidsmarktpositie eindpunt van de transitie	Subgroepen
Werkend regulier	-
Werkend en in ziekte, minder dan 1 jaar	-
Werkend en in ziekte, meer dan 1 jaar	-
Werkend en tegemoetkoming personen met handicap	-
Werkend overige	Loopbaanonderbreking/tijdscrediet (RVA-statuu), overige (tijdelijke) vermindering tewerkstelling, werkend en moederschaps-, geboorte- of adoptieverlof, werkend en beroepsziekte/arbeitsongeval, werkend en pensioen
Werklozen	Werklozen (exclusief SWT) en de werklozen met bedrijfstoelag (SWT)
Niet-beroepsactief in ziekte, minder dan 1 jaar	-
Niet-beroepsactief in ziekte, meer dan 1 jaar	-
Niet-beroepsactief tegemoetkoming aan personen met handicap	-
Niet-beroepsactief leefloon en andere OCMW-steun	-
Niet-beroepsactief overige	Vrijgesteld van inschrijving als werkzoekende, rechtgevende kinderen voor kinderbijslag, pensioen, overige arbeidsongeschikten
Andere	-

Bibliografie

Sourbron, M., & Vansteenkiste, S. (2022). *Raming van de arbeidsreserve op basis van de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK). Methodologie vanaf 2022* (Methodologisch rapport). Leuven: Steunpunt Werk.

Struyven, L., Desiere, S., Cuyvers, D., & Gangji, A. (2018). Internationale tewerkstelling: de grote afwezige in de statistieken over de arbeidsmarkt. *Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt Werk*, 28(2), 51-56. Leuven: Steunpunt Werk / Uitgeverij Acco.

Vansteenkiste, S., & Sourbron, M. (2020). Analyse van het arbeidspotentieel naar gewest: aandacht voor niet-traditionele groepen ook cruciaal in een (post) COVID-19-tijdperk (Werk.Focus 2020 nr. 2). Leuven: Steunpunt Werk.

Vansteenkiste, S., Sourbron, M., Scholiers, B., Van Onacker, E., De Graeve, P., & De Smet, R. (2019). Een inclusieve benadering van het arbeidspotentieel van de Vlaamse bevolking op basis van enquête en administratieve data (Werk.Rapport 2019 nr.1). Leuven: Steunpunt Werk.